

VÄRLDENS MEST EFTERSPANADE NAZI-KRIGSFÖRBRYTARE

6 SÖREN KAM, Tyskland

■ Dansk SS-man som deltog i mordet på en antinazistisk dansk chefredaktör 1943. Bor i Tyskland. Försöken fortsätter att få honom ställd inför rätta.

**BOR
I TYSKLAND**

7 ALGIMANTAS DAILIDE, Tyskland

■ Tjänstgjorde i den litauiska säkerhetspolisen i Vilnius där han grep judar och polacker som sedan avrättades av nazisterna och deras litauiska samarbetsmän. Flydde till USA, men utvisades därifrån för att ha dolt sitt nazistiska förflutna. Dömd av en domstol i Litauen, men slapp avtjäna sitt straff av hälsoskäl.

8 MICHAİL GORSJKOV, Estland

■ Arbetade som tolk för Gestapo i Vitryssland och anklagas för att ha deltagit i massmord på judar. Estniska myndigheter lade 2011 ned en polisutredning av honom med motiveringen att det handlar om "fel person".

**UTREDNING
LADES NER**

9 THEODOR SZEBSKIJ, USA

■ SS-vakt i koncentrationsläger som Gross Rosen och Sachsenhausen. Flydde till USA, men fråntogs sitt medborgarskap 2000 för att han dolt sitt nazistiska förflutna. Hittills har inget annat land velat ta emot honom.

**FRÅNTOGS SITT
MEDBORGARSKAP**

10 HELMUT OBERLANDER, Kanada

■ Tjänstgjorde i "insatsgrupper" som verkade i Ukraina och på Krim och mördade mer än 23 000 människor, de flesta judar. Flydde till Kanada, men miste sitt medborgarskap första gången 2001 för att han dolt sitt förflutna. Medborgarskapet återställdes men efter en lång juridisk process miste han det på nytt 2012. Han överklagar nu beslutet.

än över hela världen

RÄTTVISAN EFTER MORDET UNDER 2:A VÄRLDSKRIGET

Kam spelar också en central roll i förföljelsen av danska judar. Han är med och upprättar namnlistor på judar när tyskarna planerar att deportera alla judar till koncentrationsläger. Även om 6 000 danska judar lyckas ta sig till Sverige i en dramatisk båtflykt över Öresund, får tyskarna och de danska nazisterna tag i nära 500 som förs till koncentrationslägret Theresienstadt.

I kaoset efter befrielsen smiter Kam undan den danska motståndsrörelsen som jagar samarbetsmän. Han tar sig till Tyskland och blir 1956 medborgare i Västtyskland. Där bor Kam i dag i ett idylliskt villakvarter i Kempton utanför München.

Från dansk sida görs en del mer eller mindre halvhjärtade försök att komma åt honom. Det leder till slut till att allmänne åklagaren i München 1968 inleder en förundersökning mot den efterspanade misstänkte krigsförbrytaren.

Sören Kam förklarar då att han bara har avfyrat ett "solidaritetsskott" mot Clemmensen som redan låg död på marken. Tre år senare lägger åklagaren ned undersökningen i brist på bevis.

Men 1997 hittas obduktionsrapporten efter mordet. Den avslöjar att redaktören har träffats av åtta skott, avlossade från tre pistoler i snabb takt, medan han stod upprätt. Sören Kam ändrar då sin förklaring och hävdar att han har handlat "i nödvärn".

2004 gör den kände danske filmaren Sören Fauli dokumentären "Min morfars mördare". Clemmensen var Faulis morfar och i filmen uppsöker han Kam. Filmen ger fallet Kam ny uppmärksamhet och det danska rättssystemet börjar agera. Den 10 december 2004 häktas Kam i sin frånvaro av en domstol i Lyngby.

Tidigare har Tyskland avvisat alla krav på att utlämna honom eftersom han är tysk medborgare. Men efter en ny EU-regel 2006 som stipulerar att misstänkta mördare ska utlämnas mellan EU-länder blir Tyskland i princip skyldigt att lämna ut honom till Danmark.

Den 16 augusti 2006 begär Danmark honom utlämnad. I september samma år griper tysk polis Kam som häktas i München. Men han släpps efter en månad eftersom tyska myndigheter bedömer flyktrisken som låg.

I februari 2007 avslår domstolen i München Danmarks begäran om utlämning. Den slår fast att Kam har gjort sig skyldig till dråp, inte mord. Därmed är brottet preskriberat, enligt tysk lag. Och den nya EU-regeln är inte tillämplig på fallet eftersom det inte rör sig om mord.

Domstolen förklarar att den grundar sitt beslut på Sören Kams egna uppgifter om att han har handlat i nödvärn.

I sina rättssaker får Kam hjälp av högste SS-chefen Heinrich Himmlers dotter Gudrun Burwitz och hennes nätverk Stille Hilfe (tyst hjälp), som ger stöd och ekonomisk hjälp till SS-män som är på flykt eller har gripits och dömts.

Sören Kam står som nummer sex på den lista över världens mest efterspanade nazistiska krigsförbrytare som Simon Wiesenthal-institutet, uppkallat efter den legendariske nazistjägaren, sammanställer varje år.

– Det är ett hån mot rättvisan att en person som Kam tillåts leva ut sitt liv i lugn och ro, beskyddad av det tyska rättssystemet. Han blev medborgare i Tyskland enligt en lag från Hitlertiden som ger utländska SS-män rätt till tyskt

medborgarskap. Det understryker hur mycket som har gått fel i det här fallet, säger Efraim Zuroff, chef för Wiesenthal-institutets avdelning i Jerusalem, till Expressen.

– Kam visar ingen som helst ånger för sina brott. Att kan fortsätta att ostraffad leva i Kempton sänder värsta möjliga budskap om vikten av att ställa nazistiska krigsförbrytare till svars för deras brott, säger han.

Efraim Zuroff, som ägnat mer än 30 år åt att jaga nazistiska krigsförbrytare, får ofta frågan om varför han fortsätter att jaga personer som är mer än 90 år gamla så

långt efter det att de har begått sina brott. Han ger en rad argument:

■ Tiden minskar inte deras skuld.

■ **Hög ålder ska inte skydda personer som har begått fruktansvärda brott.**

■ Vi är skyldiga deras offer att vi ställer förövarna till svars.

■ **Det är kraftfullt budskap till nutida krigsförbrytare att de kan ställas inför rätta många decennier senare.**

■ Det är ett effektivt svar till dem som förnekar Förintelsen.

■ **De här personerna är de sista som förtjänar vår sympati. Deras offer var ofta i samma ålder eller äldre.**

Den danske historikern Claus Bundgård Christensen håller med om att det är viktigt att driva saken mot Sören Kam. Han har skrivit flera böcker om Danmark under ockupationstiden och speciellt studerat danskarna som kämpade för Hitler.

– Jag är inte personligen anhängare av att man ska sätta gamla människor i fängelse, men

jag anser att det är viktigt att vidta rättsliga åtgärder mot dem så att vi kan få fram sakerna i ljuset. Det sänder en viktig signal om att vi lär av historien, säger Claus Bundgård Christensen till Ekstrabladet.

– Det sänder en signal till kommande krigsförbrytare om att de aldrig får en helt lugn ålderdom. Rättvisan kan alltid komma i fatt dem, säger han.

Den danske filmaren och skådespelaren Sören Fauli gör 2004 en uppmärksam dokumentär om fallet Kam. Han söker upp den gamle SS-mannen som har mördat hans morfar,

överlämnar en chokladask (!) och förklarar att han "förlåter" honom. I det mycket korta sammanträffandet utanför Kams hus i Kempton svarar Kam att han "beklagat" händelsen.

– För mig var det viktigt att få mannen, även om han vägrade att möta mig, att förhålla sig till min mors och min existens. Jag ville inte ha en uppgörelse med honom. Mitt mål var bara att en gång se honom i ögonen och berätta för honom att jag hade förlåtit honom, säger Sören Fauli 2004 till Kristeligt Dagblad i en intervju om sin film "Min morfars mördare".

Men Faulis mor, Mona Clemmensen, är inte beredd att förlåta mannen som mördade hennes far när hon var 13 år. Hon uttalar sig i samma tidning samma år.

– Jag har inte förlåtit, men försonat mig med det och önskar inte hämnd, säger Mona Clemmensen som gick i pappans fotspår och blev en känd dansk journalist.

Sören Fauli, barnbarn till den mördade Carl Henrik Clemmensen.

Foto: EKSTRABLADET

Arne Lapidus

arne.lapidus@expressen.se